

Barbara SOSTER RUTAR

MUZEJ VRBOVEC,

MUZEJ GOZDARSTVA IN LESARSTVA

V Nazarjah, prav na sotočju Savinje in Drete, stoji graščina Vrbovec. Prvotni grad, pozidan na skalni kopi sredi današnjega grajskega kompleksa, je domnevno nastal že v 12. stoletju, podoba renesančnega dvorca pa je dobil v 16. stoletju. Med drugo svetovno vojno je bil grad požgan, po vojni le deloma, v začetku 90-ih let 20. stoletja pa popolnoma obnovljen. Danes grad služi kot sedež številnih lokalnih podjetij in institucij, v njem je gostišče s poročno dvorano, od leta 2001 pa domuje v gradu tudi Muzej gozdarstva in lesarstva. Kot je mogoče razbrati že iz njegovega imena, postavlja na ogled dediščino gozdarstva in lesarstva v Zgornji Savinjski dolini, največji poudarek pa je na prikazu življenja in dela nekdanjih gozdnih in lesnih delavcev.

ZGODOVINA MUZEJA

Za Zgornjo Savinjsko dolino, ki geografsko pokriva območje ob porečju Drete in ob zgornjem toku Savinje, je značilna gosta poraslost z gozdovi. Dolga prometna zaprtost, pomanjkanje velikih plodnih površin in odsotnost rudnih bogastev so narekovali svojevrsten gospodarski razvoj. Edino bogastvo doline je bilo v njenih mogočnih gozdovih, najdonosnejše dejavnosti pa so predstavljali posek in spravilo lesa, žagarstvo, splavarstvo in trgovina z lesom. Dolga stoletja sta gozd in les pomenila glavni vir zaslužka in s tem preživetja večine ljudi tega območja.

Prav zaradi teh dejstev je med lokalnim prebivalstvom že dlje časa živela želja o stalni zbirki, ki bi nazorno predstavila zgodovino obeh omenjenih panog in življenje ljudi v teh krajih. Zelje so postale resničnost, ko je Občina Nazarje februarja 2000 ustanovila javni zavod za opravljanje muzejske dejavnosti. Tako je bil ustanovljen Muzej Vrbovec, muzej gozdarstva in lesarstva, katerega glavno poslanstvo je evidentirati, zbirati in dokumentirati premično kulturno dediščino s področij gozdarstva in lesarstva ter jo predstaviti širokemu krogu obiskovalcev. Leto 2000 in prvi meseci leta 2001 so potekali v znamenju zbiranja potrebnega gradiva, obnove prostorov in predvsem vsebinske priprave stalne razstave. Zbrano orodje, oprema

in drugi predmeti, fotografije ter dokumenti pričajo o posebnih pogojih življenja ljudi v teh krajih. In prav velika povezanost prebivalcev z gozdom, njihova odvisnost od lesa in njihova iznajdljivost pri delih ob pomoči povsem preprostih orodij so postali izhodišče za vsebinsko pripravo stalne postavitve. Zanimivo in hkrati potrebno je bilo predstaviti že pozabljena dogajanja, imena orodij, način gradnje naprav za spravilo lesa, posamezna opravila pri različnih delovnih nalogah in tako ohraniti spomin na trdo delo ljudi v časih, ko še ni bilo na voljo sodobnih pripomočkov. Naš cilj je bil prikazati gozdarsko in lesarsko tradicijo kot tipično za Zgornjo Savinjsko dolino, poskrbeti, da dogodki, načini življenja in delovni običaji preteklega časa ne bi utonili v pozabo, zbuditi radovednost in vedoželjnost in zlasti mlade obiskovalce spodbuditi k spoštovanju preteklosti.

Muzej je vrata svojim obiskovalcem odprl 17. septembra 2001: v mesecu, v katerem Nazarje praznuje svoj občinski praznik in v letu, ko je lesna industrija v kraju praznovala 100-letnico svojega obstoja.

STALNA RAZSTAVA

V uvodnem delu muzeja se obiskovalci seznanijo z razvojem gozdov skozi geološke dobe, spoznajo pomen in vloge, ki jih opravljajo gozdovi. Predstavljene so posebnosti gozdov po svetu in v Sloveniji, spoznamo najmogočnejša in najzanimivejša drevesa pri nas in po svetu, prikazani pa so tudi profili različnih tipov slovenskih prsti.

Iz uvodnega dela pa se preselimo v preteklost, v čas nekdanjih gozdnih in lesnih delavcev. Rdečo nit, ki nas vodi skozi stalno muzejsko razstavo, predstavlja les. Sledimo mu na njegovi poti od rastočega drevesa v gozdu do predelave v končni izdelek, ob tem pa spoznamo življenje ljudi, neizbežno povezanih s to naravno dobrino. Ta del razstave se vsebinsko deli na 14 sklopov: sečnja, požarjenje, spravilo lesa v dolino, plavljenje, bivališča gozdnih delavcev, furmani, žičnice, gozdne ceste, žagarstvo, splavarstvo (flosarstvo), tesarstvo, kolarstvo in mizarstvo, pri čemer iz gozdarstva postopoma preidemo v lesarstvo in prikažemo njuno povezanost in odvisnost.

* Muzej Vrbovec, Muzej gozdarstva in lesarstva, e-pošta: barbara.rutar@gmail.com



Pogled na muzej Vrbovec (foto: arhiv muzeja)

Tako nas razstava popelje v čas starih olcarjev, furmanov in flosarjev, v čas Žagarjev, mizarjev, kolarjev in tesarjev. Obuja že pozabljene dogodke, načine življenja ter delovne navade in običaje. Vrnemo se v čas, ko je sečnja v mogočnih gozdovih potekala samo s pomočjo sekir in kasneje ročnih žag, ko so edino pot za spravilo lesa iz gorskega in težko dostopnega sveta predstavljale riže in ko se je transport do žag in skladišč ob Savinji in Dreti vršil po vodi s plavljenjem. To je bil čas, ko je bila sečnja omejena na poletni in jesenski čas, spravilo v dolino na zimo in transport po vodi na spomladanske mesece, čas, ko je les potreboval leto dni, da je prišel iz gozda v roke kupca. Prikazana so bivališča in življenjske razmere gozdnih delavcev med sečnjo, poudarjena je vloga prevoznikov - furmanov, ki so jo slednji odigrali pri spravilu lesa. Poleg tega se razstava dotakne napredka, ki ga v gozdarstvo prinese sprememba družbenega sistema po drugi svetovni vojni: gradnja žičnic in še posebej gozdnih cest ter s tem povezano uvajanje moderne mehanizacije. Prikazan je razvoj žagarstva od ročnega razreza lesa, prek primitivnih vodnih žag venecijank do žag na parni in električni pogon ter vloga splavarstva - flosarstva kot edine možne poti za transport velikih količin lesa v daljne kraje.

Razstava se posveča tudi razvoju mizarstva, kolarstva in tesarstva v dolini, delu in življenju mizarških, kolarških in tesarških mojstrov.

Del razstave je posvečen tudi razvoju lesne industrije v Zgornji Savinjski dolini, saj so prav v Nazarjah leta 1901 postavili prvi industrijski žagarski obrat. To je pomenilo začetke industrijske predelave lesa, ki je zaposlovala velik odstotek lokalnega prebivalstva, omogočila pa je tudi razvoj samega kraja. Do druge svetovne vojne je namreč na mestu današnjih Nazarij stalo le nekaj posameznih hiš.

Razstava obiskovalcem nekdanje delo v gozdovih, svet starih gozdnih in lesnih delavcev pričara tudi s pomočjo intimne svetlobe, vonja po lesu, uporabe naravnih materialov in še posebej z zvočnimi efekti. Skozi razstavo se boste sprehodili ob ptičjem petju, udarcih sekir, vzklikih olcarjev in ob šumenju pravega potočka. Za nazornejši prikaz nekdanjega življenja poskrbijo ambientalne postavitve in makete: skorjevka, riža, pošta, žičnica in žaga venecijanka. Razstava pa omogoča tudi aktivno sodelovanje obiskovalcev: preverite lahko svoje poznavanje nekaterih drevesnih vrst ali se preizkusite v kvizu, kjer s pravnimi odgovori sestavite drevo.



Nekaj posnetkov stalne muzejske zbirke (foto: arhiv muzeja).